

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht, op woensdag 2 februari 1966.

Na de opening vraagt de **ondervoorzitter** het woord. Hij herinnert eraan dat de **voorzitter**, Dr. Kruytzer, op 10 januari 70 jaar is geworden. Hij wenst hem nog vele jaren zodat het genootschap kan blijven profiteren van zijn eminente leiding. De voorzitter antwoordt met een verhaal: Darwin schreef aan zijn vriend Lyell dat oude mensen op tijd moeten verdwijnen omdat ze de ontwikkeling van de wetenschap in de weg staan. Pas toen Lyell tegen de 70 jaar oud was, vroeg hij aan Darwin of dit nu de tijd was waarop hij zou moeten heen gaan. Het antwoord van Darwin is niet bekend. Wel, dat Lyell 77 jaar is geworden. De wens van de ondervoorzitter zal daarom in overweging worden genomen. Meer kan niet worden toegezegd.

De heer Maassen uit Montfort heeft een aantal waarnemingen van Pestvogels te melden; Eind oktober 1965 te Sleik, gemeente Echt, 17 ex. op Gelderse roos; 16-XI 3 ex. te Montfort op Aspergebessen; 17-XI $\pm$ 20 ex. te Maasbracht op Gelderse roos; 19-XI te Schöndeln bij Roermond 4 ex. op Wilde roos; 22-XI 1 gewond ex. in U.L.O.-school te Maasbracht; 26-XI te Montfort 24 ex. in pereboom; eerste helft januari 1966 te Posterholt; 19-I te Annendaal-Echt 4 ex. Op 5-VI-1965 werd te Pey-Echt in een holle weidepaal het nest van een draaihals gevonden. Het legsel van zes eitjes werd helaas verstoord. Op 19-II-1965 werd te Montfort een roodborstje gevonden met een blauw ringetje aan het linkerpootje; op 26-III een koolmees eveneens met zo'n blauw ringetje. Wie weet hier iets van?

De heer Buddenberg merkt op dat die pestvogels op de in de winter bessen dragende heesters afkomen, er dan ook de knoppen uitpikken, zodat deze heesters in het volgende jaar niet bloeien, en geen vruchten kunnen voortbrengen. Dit zou één van de oorzaken zijn van de trek van deze zgn. invasievogels. De heer Mommers antwoordt: De trekbewegingen van de pestvogels zijn vooral bestudeerd door de Fin Siivonen en wel in Lapland, dat een van de broedgebieden is, en in Hongarije, dat ge-

regeld op de trek bezocht wordt. Siivonen komt tot de conclusie dat een drietal bewegingen is te onderscheiden: Ten eerste een massale uittocht uit het broedgebied, meestal ongeveer om de tien jaar. Deze trek gaat over grote afstanden, zelfs tot in Algiers en IJsland, en schijnt niet een gevolg te zijn van voedselgebrek; Hij vindt vrij vroeg in het jaar plaats als de bessen nog niet eens rijp zijn. Dit geval heeft duidelijke overeenkomst met de massale uittocht van de lemming, ongeveer om de vier jaar. Het aantal dieren was dan vóór de trek zodanig toegenomen dat er sprake was van overbevolking. Het voortdurend in contact komen met zo abnormaal veel soortgenoten schijnt dan de prikkel te worden die het trekinstinct in werking zet. Het probleem van de overbevolking wordt zo wel op zeer radicale wijze opgelost, want van de uitgeweken vogels zal maar een klein percentage in het broedgebied terugkeren, omdat de meeste in het voor hen minder geschikte West- en Midden-Europa ten gronde gaat.

Een tweede minder sterke, hoewel toch nog vrij grote trek is het gevolg van voedselgebrek in het woongebied, door het mislukken van de bessenooft. Deze treedt dus ook niet elk jaar op. Tenslotte heeft dan ook nog jaarlijks echte trek plaats, doch hieraan nemen waar weinig vogels deel.

Br. Virgilius heeft vernomen dat de hele maand januari pestvogels zijn gezien te Venlo in het plantsoen tegenover het station. Kees Herijgers nam er twee waar te Maastricht, in het plantsoen bij het sportpark Geusselt, op 25 januari.

Er wordt gewezen op de trek van vlinders, bijv. van de distelvlinder, uit het Middellandse-zeegebied tot in ons land. Van deze massale invasie keert ook bijna geen dier terug; er schijnt bij sommige soorten wel iets van een uittocht te zijn waargenomen in het najaar. Herinnerd wordt ook aan de treksprinkhanen, waarbij het zwermen eveneens door overbevolking wordt veroorzaakt. De heer van Noorden noemt ook de paling, die uit Europa wegtrekt naar het paaigebied aan de overkant van de Atlantische Oceaan, de Sargasso-zee. Geen enkel van de dieren keert terug. Het is zelf de vraag, of de Europese paling dit paaigebied wel haalt. Of niet de in Europa aankomende glas-aaltjes de nakomelingen zijn van Amerikaanse

palingen. De heer **Mommers** betoogt dat de Amerikaanse en Europese palingen beide paaien in de Sargassozee, maar op verschillende plaatsen. Zij hebben een verschillende aantal wervels: In Europa gemiddeld 115, in Amerika 107. De larven van de Amerikaanse palingen hebben slechts ongeveer twee jaar nodig om het vasteland te bereiken; die van Europa doen er drie tot vier jaar over. Palingen uit Zuid-Oost-Azië trekken om te paaien naar de ter plaatse eveneens omstreeks 5000 m diepe Indische oceaan, ten westen van Sumatra.

Br. Virgilius toont zeldzame bijvangsten uit 1965.

<i>Prosopis punctatissima</i> Sm.	enkele paartjes Jekerdal + Sint Pietersberg — Bemelen
„ <i>bisinuata</i> Först.	1 ♂ + ♀ Maastricht
<i>Halictus tarsatus</i> Schck.	1 ♂ Oud-Vroenhoven
„ <i>linearis</i> Schck.	1 ♂ Sint-Pietersberg 7-8-1952
„ <i>xanthopus</i> K.	Sint-Pietersberg + Kanne Kolonie alleen ♀♀ 1 ♂ Bemelen 24-X-65
<i>Andrena ruficrus</i> Nyl.	1 ♂ Sint-Pietersberg
„ <i>proxima</i> K.	1 ♂ Mheer
„ <i>lathyri</i> Alf.	1 ♂ Sint-Pietersberg
„ <i>fulvago</i> Chr.	1 ♂ Bemelen
„ <i>angustior</i> K.	1 ♂ + 1 ♀ Mheer talrijk op paaltjes
<i>Halictoides dentiventris</i> Nyl.	1 ♀ Bemelen
<i>Nomada flavoguttata</i> K.	2 ♂♂ Wolder
„ <i>sexfasciata</i> Pnz.	2 ♀♀ Sint-Pietersberg
<i>Anthophora furcata</i> Pnz.	2 ♀♀ Bemelen
<i>Megachile alpicola</i> Alf.	1 ♀ Sint-Pietersberg
<i>Stelis breviscula</i> Nyl.	Sint-Pietersberg talrijk op paaltjes
„ <i>minuta-minima</i> Schck.	1 ♀ Gellik op paaltje
<i>Eriades distinctus</i> Stockh.	1 ♂ Gellik
<i>Osmia adunca</i> Pnz.	♂♂ talrijk Bemelen 1 ♀ Bemelen 22-IX-65 1 ♀ Bemelen 23-VI-65
<i>Ceratina cyanea</i> K.	1 ♂ Albert Kanaal bij Kanne

De heer **Kemp** heeft vogelwaarnemingen:

Op 15 jan. 1966 vlogen 4 Boomleeuweriken (*Lullula arborea*), herkenbaar aan hun korte staart en hun roep, bij Borgharen over. Zeker vogels die overwinterden.

Twee groepen ganzen, beide van ruim 20 ex. trokken over Borgharen naar noord. richting op 22 jan. j.l. De belichting en de roep lieten geen determinering met zekerheid toe, hoewel ik toch meende aan de geringe tekening in de

bovenvleugel deze vogels als Rietganzen (*Anser fabalis*) te herkennen.

Drie Bergeenden (*Tadorna tadorna*) vlogen op 30 jan. j.l. over van Neerharen naar het grindgat bij Itteren.

Elk jaar overwinteren 10 tot 20 Blauwe reigers (*Ardea cinerea*) op de velden rond Borgharen. Op 30 jan. j.l. was daar het maximale aantal van 28 exemplaren.

Op 24 nov. 1965 zag mijn broer boven de Maas te Maastricht 1 Kokmeeuw (*Larus ridibundus*), welke voor een groot gedeelte licht geel gekleurd was. Een dergelijk gekleurde vogel, misschien wel dezelfde, zag ik zelf op 9 jan. 1965.

Mijn vraag is nu, of deze geel gekleurde Kokmeeuw soms een gemerkte vogel was?

De heer van Nieuwenhoven zag op het ijs van de vijver bij het bastion de Vijf Koppen te Maastricht op 31 januari een Witte kwikstaart. Op 26 januari vloog een groep ganzen van ongeveer 40 stuks laag over de Tongerse weg. Men vraagt zich af of de berichten over de terugkeer van de kraanvogels, die reeds in de kranten en via de radio zijn gemeld, niet door dergelijke groepen ganzen zijn veroorzaakt. Onmogelijk is het niet dat in deze tijd van het jaar al weer kraanvogels gezien worden. De heer **Buddenberg** zag zo'n 15 jaar geleden in Leiden fel groen gekleurde meeuwen. Deze hadden in een riool gezwommen van een chemische fabriek. De gekleurde meeuwen behoeven dus niet proefdiere te zijn in een experiment!

Aan het slot van de avond brengt **Dr. Montagne** verslag uit over een proefexploitatie van pegmatietmineralen in Suriname, toegelicht met dia's.

te Heerlen, op woensdag 9 februari 1966.

Een groot gezelschap is aanwezig, als de voorzitter, **Dr. Kruytzer**, de bijeenkomst opent, die gewijd is aan de viering van het vijf-en-twintigjarig ambtsjubileum van **Dr. Dijkstra**. De voorzitter wijst erop, dat Heerlen de enige lokale kring is van het Natuurhistorisch Genootschap buiten Maastricht, die stand heeft gehouden. Dit zal voor een niet gering deel te danken zijn aan de activiteiten van **Dr. Dijkstra**. Hij brengt hem namens het genootschap de dank daarvoor over. De heer **Sterken** biedt het ge-

schenk aan van de Heerlense leden: een rijk bloeiend exemplaar van de orchidee *Coelogyne cristata*, een in knop staand peperboompje (niet uit het Gerendal afkomstig!), en een couvert „met de beeltenis van Erasmus”. Ook andere tropische produkten zijn op de geschenktabel ruim aanwezig, *Nicotiana tabacum* en *Theobroma cacao*, samen met gewassen van eigen bodem, door verschillende leden bijeen gebracht.

De heer **ter Horst** heeft een ruiker orchideeën geschikt, die hij verzameld heeft op de terreinen van het Staatsbosbeheer in de vorm van kleurrijke dia's.

Br. Arnoud heeft in een conservenblikje een kiemplant van *Welwitschia mirabilis*, dat hij de jubilaris schenkt. De zaden had hij ontvangen van een kennis in Zuid-Afrika. Het verspreidingsgebied van de plant is klein, en beperkt zich tot de Nami-woestijn, een 50 km brede kuststrook in Zuid-West-Afrika, die bij Mosamedes begint en zich naar het zuiden uitstrekt tot Damaraland.

De volwassen plant bestaat uit twee, wel twee tot drie meter lange, steeds doorgroeiende bladen, die op de grond liggen. De bloeitros komt tussen deze twee „kiembladen” te voorschijn. *Welwitschia* behoort tot de naaktzadigen. De vrouwelijke bloemen bestaan uit schubben waarop zaadknoppen voorkomen, elk met één zaadknopvlies. De bestuiving geschiedt door insecten. Er is echter geen stempel aanwezig om het stuifmeel op te nemen. Het enige zaadknopvlies is tot een soort buis verlengd, met een wijde opening. Hierin zit 's ochtends een druppel suikerhoudend vocht, dat door de zaadknop is afgescheiden. Bepaalde soorten insecten komen op dit zoete vocht af, en brengen er stuifmeelkorrels op over. Bij het opdrogen van de druppel trekt het vocht zich terug, en neemt het stuifmeel mee naar binnen. Op deze wijze verloopt ook het bevruchtingsproces bij onze *Taxus*, *Juniperus* en *Pinus*. Alleen zorgt hier de wind voor het stuifmeeltransport.

De heer **Sniekers** heeft een idee van juffrouw **Jan sen** uitgewerkt: hij heeft oude excursiefoto's op zwart-wit dia-film overgebracht en vertoont deze als huldeblijk voor de jubilaris, met veel succes! Reeds lang overleden en bijna

vergeten leden kwamen even in onze herinnering terug.

De heer **de Veen** vraagt dringend aandacht voor het Kathagerbroek, gelegen in de gemeenten Hoensbroek en Nuth, en dat dreigt te worden omgezet in een tweede droomvijver voor hengelaars met steun van de gemeente en van de Staatsmijnen. Daar **Dr. Dijkstra** een bekend strijder is voor het behoud van natuurmonumenten valt het verzoek van de heer **de Veen** helemaal niet buiten de sfeer van de avond.

Tijdens de pauze grijpt de jubilaris de gelegenheid, alle aanwezigen te tracteren, waarna de heer **Sterken** nogmaals het woord krijgt, en met Archimedes van Syracuse „*Eureka*” uitroept: wij hebben het gevonden: in de natuur!

Dr. van Nieuwenhoven vertoont enige dia's, opgenomen aan de Franse kanaalkust, bij Cap Gris-Nez en Cap Blanc-Nez. Hier rijst krijtgesteente uit zee, zodat de kust een combinatie is van een zand-strand en een klippenkust. Het meest verrassende is echter, dat zich op deze kalkgronden een *Mesobrometum* bevindt, dat sterk gelijkt op de kalkgraslanden van de Zuid-limborgse heuvelen. Zij het dan rijker, hetgeen bijv. blijkt uit de aanwezigheid van veel Duitse brem (in Frankrijk!) en veel Franjementiaan. Voor orchideeën was het seizoen al afgelopen toen de heer van Nieuwenhoven er zijn bezoek bracht.

Aan het slot van de avond krijgt **Dr. Dijkstra** zelf gelegenheid te spreken. Hij is zichtbaar onder de indruk van de cadeau's en huldeblijken en dankt alle aanwezigen. Hij had er op aangedrongen, het op deze avond een beetje kalm-aan te doen. Daar heeft men zich kennelijk niet aan willen houden!

Als natuurhistorische merkwaardigheid deelt hij nog mede dat op 6 februari in de tuin van het geologisch bureau te Heerlen een merelpaar is gezien met een pas uitgevlogen jong. Dat betekent dat deze merels moeten hebben gebroed in een periode met strenge vorst, tot bijna 20°C.! Hij kent het Kathagerbroek als een gebied met zeldzame planten- en dierensoorten. Hij roept dan ook op tot actie om dit gebied te helpen sparen. Men zie verder de volgende aflevering van het Maandblad.